

גליון מס' 74

ב"ה, ערב שבת קודש פרשת נח תשפ"ב

כימרוב

החסידות ובדרכי החסידות

בא התבה

עדכוני חב"ד;

הזיכרונות מבית אבא, המשפחה רבת
הייחוס, הרגעים בהיכלו של הרבי,
העידודים הנפלאים בכתב-יד-קודש,
ההכוונות המדויקות והדגשים על כל
צעד ושעל • הגאון החסיד רבי טוביה
בלוי שליט"א, שהוסמך על ידי הרבי
להסביר את חב"ד בכתב, בראיון מאלף

מעשה שם ויפת
מבט מעמיק בשיחת הרבי
מאת הגר"י כהן זצ"ל

נקמתו של השי"ת
התוועדות עם הרב שבת
סלבטיצקי

השקאה לפני שחיטה
ביאורי חסידות לסוגיות
הדף היומי

אין לראות את הרע שבזולת

(בפרשות שמיני וראה) כתוב עשרות פעמים "טמא הוא לכם" ובפרט שזה ממש בניגוד לפסוק שממנו נלמדת הזהירות מ"דבר מגונה" – "אשר איננה טהורה", שהראיה היא מזה שלא נכתב "הטמאה". אם כן, הגמרא הייתה צריכה לשאול מיד – והלא כן כתוב בתורה 'טמא'!

הביאור בזה: יש הבדל בין דברים שנכתבים במסגרת של סיפור לבין דברים של הלכה. ההוראה "אל יוציא אדם דבר מגונה מפיו" שייכת כשמדובר על דיבור של סיפור, כדוגמת הפסוק בפרשתנו "אשר איננה טהורה", שנכתב בסיפור על המבול. אבל כשמשמעים דברי הלכה – צריך לומר אותם בצורה ברורה ונחרצת, בלי להתחשב בשיקולים של סגנון. בפרשת שמיני התורה אומרת דברי הלכה, ולכן היא מתבטאת בבירור: בעל-חיים פלוני טמא!

לכן כל עשרות הפעמים שבהן נכתב בתורה 'טמא' בהקשר של הלכה אינן שייכות לסוגיה זו ואין מהן שום שאלה. לגמרא מפריע יותר הלשון 'מרכב' באשה. רק לבסוף שואלת הגמרא "ובאורייתא מי לא כתיב טמא", כשכוונתה למקומות יחידים שבהם נכתב 'טמא' שלא בקשר להלכה אלא במסגרת סיפור.

הלכה אינה 'לשון מגונה'

מדוע באמת כשמדובר בהלכה יש לומר את הדברים בצורה ברורה ונחרצת, ואין מתחשבים בשיקול של לשון נקייה? בפשטות אפשר לומר שההסבר הוא, שהשיקול של אמירת הלכה ברורה גובר על העניין של לשון נקייה. לכן אף שהאמירה "טמא הוא לכם" היא לשון מגונה, אבל כדי שההלכה תהיה ברורה אין ברירה אלא לומר אותה בלשון כזאת.

אבל באמת יש להסביר זאת באופן עמוק יותר: כאשר התורה מתבטאת בלשון זו לצורך הבהרת ההלכה – זו בכלל לא לשון מגונה, אלא הלכה! כשאומרים באמצע סיפור 'בהמה טמאה' זו לשון מגונה, וראוי להימנע מכך ולומר בצורה נקייה 'איננה טהורה', אבל כשאומרים על דבר מסוים שהוא 'טמא' בתור דין והלכה – אין זו כלל לשון מגונה, אלא זו הלכה! בהקשר זה הביטוי 'טמא' אינו תיאור מגונה אלא הלכה, קביעה שזו בהמה טמאה.

לשם מה מראים לך

בדומה לזה יובן בנוגע לעניין השני שאנו למדים בפרשתנו, הזהירות מראייה מגונה. גם בזה יכולים להיות שני אופנים אלו – ראייה מגונה, וראייה שהיא בבחינת 'הלכה', שאז אין זו כלל ראייה מגונה. וכפי שיתבאר.

מובא בספר מאור עיניים (לרבי נחום מצ'דנוביל, ר"פ חוקת): "הבעש"ט נבג"מ אמר שהצדיק הגמור שאין רע בקרבו אין רואה שום רע על שום אדם, אך מי שרואה שום רע בחבירו, העניין הוא כמו שמסתכל במראה, אם פניו מטונפים רואה גם כן במראה כך, ואם פניו נקיים אינו רואה במראה שום דופי. כמו שהוא, כך רואה".

תורה זו של הבעש"ט תואמת עוד תורה שלו: "מורנו הבעש"ט אמר: כל דבר ודבר אשר האדם רואה או שומע הוא הוראת הנהגה בעבודת השם" (היום יום ט' אייר). כי מאחר ש"לא ברא הקב"ה דבר אחד בעולמו לבטלה", וכל דבר הוא בהשגחה פרטית, הרי עצם העובדה שהקב"ה סובב את הדברים שיהודי יראה או ישמע דבר כלשהו, הוא כדי שילמד מזה הוראה בעבודתו לקונו. ובעניינו: העובדה שמלמעלה זימנו שיראה רע כלשהו בחבירו היא כדי שידע שבו עצמו יש רע שעליו לתקנו.

ואין לשאול למה צריכה ההשגחה העליונה להראות לו את החסרונות של חברו, שמהם ילמד על עצמו, בשעה שלכאורה אפשר להראות לו המשך בעמוד 10

בפרשת נח מתוארת כניסת החיות לתיבה במילים: "מן הבהמה הטהורה ומן הבהמה אשר איננה טהורה... באו אל נח אל התיבה" (ו, ח-ט). הגמרא (פסחים ג, א) אומרת על זה: "לעולם אל יוציא אדם דבר מגונה מפיו, שהרי עקם הכתוב שמונה אותיות ולא הוציא דבר מגונה מפיו, שנאמר 'מן הבהמה הטהורה ומן הבהמה אשר איננה טהורה'". ורש"י מפרש: "אשר איננה טהורה – ולא כתיב 'הבהמה הטמאה'... הרי שמונה אותיות עיקם: 'הטמאה' – חמש אותיות הן, 'אשר איננה טהורה' – שלוש-עשרה אותיות".

נוסף על הלימוד מתחילת הפרשה בנוגע לזהירות בדיבור, ש"אל יוציא אדם דבר מגונה מפיו", אנו מוצאים לימוד בהמשך הפרשה בנוגע לזהירות בראייה, שלא לראות דבר מגונה. התורה מספרת על המעשה שאירע עם נח, ש"וַיִּשְׁכַּר וַיִּתְּגַל בְּתוֹךְ אֶהְלָה" (ט, כא), וחם בנו ראה "ויגד לשני אחיו" (כב), והתורה מספרת: "ויקח שם ויפת את השמלה, וישמו על שכם שניהם וילכו אחורנית, ויכסו את ערוות אביהם ופניהם אחורנית, וערוות אביהם לא ראו" (שם כג). ונח בירך אותם בברכה מיוחדת: "יפת אלוקים ליפת וישכון באהלי שם" (שם כד).

התבוננות במעשה זה מעוררת שאלה: התורה כותבת ששם ויפת לקחו את השמלה "וילכו אחורנית, ויכסו את ערוות אביהם ופניהם אחורנית" – פעמים נכתב שהם הלכו 'אחורנית', וכפירוש רש"י: "ופניהם אחורנית – למה נאמר פעם שנייה? מלמד, שכשקברו אצלו והוצרכו להפוך עצמם לכסותו – הפכו פניהם אחורנית". אם כן, מה מוסף הכתוב באומרו "וערוות אביהם לא ראו"? אם פניהם היו אחורנית, מובן מאליו שלא ראו?

הלכה צריכה להיאמר בבירור

להסברת הדברים נחזור ונתבונן בסוגיית הגמרא שהוזכרה בתחילת הדברים, בנוגע לזהירות בדיבור מגונה. גם שם יש דבר הדורש ביאור: בהמשך לדברי הגמרא ש"לעולם אל יוציא אדם דבר מגונה מפיו", עם הראיה מהפסוק בפרשתנו "ומן הבהמה אשר איננה טהורה", מוסיפה הגמרא: "לעולם יספר אדם בלשון נקייה, שהרי בוב קראו 'מרכב' ובאשה קראו 'מושב'" (כפי שרש"י מסביר שבאשה "אין הגון להזכיר רכיבה"), ועל זה שואלת הגמרא: "ובאשה לא כתיב בה מרכב"? ומביאה שלושה מקומות בתנ"ך שמצאנו לשון 'רכיבה' באשה, והגמרא מתרצת כל אחד מהם.

אדם אינו מוכן להכיר בחסרונות של עצמו.
לכן מראים לו חסרונות כביכול אצל חברו, ואז
אומרים לו: עכשיו תהיה כן עם עצמך, התבונן
ומצא את החסרונות האלה בעצמך!

לאחר אריכות השקלא וטריא בעניין הלשון 'מרכב' באשה, הגמרא שואלת (שם ב): "ובאורייתא מי לא כתיב 'טמא'?" הרי בתורה נכתב הלשון 'טמא', ואין אומרים שיש להיזהר מלהוציא דבר מגונה? והגמרא מתרצת בדרך שמתרצת (עיי' שם).

ההתבוננות במהלך הסוגיה מעוררת תמיהה גדולה: איך דוחה הגמרא קושיא מתבקשת כזאת עד אחרי אריכות השקלא וטריא בנוגע ללשון 'מרכב' באשה? הרי השאלה מזה שבתורה כתוב הלשון 'טמא' הרבה יותר חזקה, שהרי כשמדובר בתורה על החיות הטהורות והטמאות

יוצאים לדרך...

יריד

ספרי החסידות

י"ט כסלו תשפ"ב

בנייני האומה ירושלים

יריד החסידות
תפארת משה - נר אברהם יצחק

ספרי
אור החיים
מרכז הספר היהודי הגדול בעולם
ISRAEL | U.S.A | EUROPE

טובה האיהתו

הגאון החסיד רבי טוביה בלוי שליט"א, מגולל בראיון מאלף ל'כי קרוב' שורה ארוכה של זיכרונות אישיים מבית אבא ומרגעים גדולים וקטנים שזכה לחוות בקודש פנימה בהיכלו של הרבי • העידודים הרבים שלהם בכתב יד קודשו של הרבי, ההכוונות האישיות, המשפחה רבת היחס והאחים הנודעים לשם תהילה וההסתופכות בצל גדולי עולם • איש האשכולות

בנימין ליפקין

"אבל יש כאן שאלה מעניינת: הרי מטבע הלשון הזה מוכר לנו היטב. הגמרא במסכת כתובות מספרת שרבי יהושע בן לוי שאל את המשיח אימתי קאתי מר, וזה ענה לו היום אם בקולו תשמעו. השאלה היא אפוא כפולה: וכי הבעש"ט לא ידע את הגמרא ומדוע הוא חוזר על אותה שאלה, ובאותה מידה מדוע המשיח משיב לו תשובה אחרת.

"אלא שהבעל שם טוב ידע היטב את משמעות 'היום אם בקולו תשמעו' - קיום תרי"ג מצוות. אומר לו הבעש"ט למשיח: בוא וראה, כולם שומרים תורה ומצוות, ומדוע זה אינך מגיע? כאלו הם פני הדברים גם בימים אלו וביתר שאת: שמירת המצוות רוחות ומתקיימת בידי מאות אלפים ויותר מכך. אלו שאינם שומרי תורה ומצוות חל עליהם זה מכבר הגדר של תינוקות שנשכו. ומדוע בן דוד לא בא?

"וזהו העומק הפנימי של תשובת הבעש"ט למשיח: מלבד המצוות המעשיות יש גם המצוות המוגדרות כחובות הלבבות: ידיעת ה', אחדות ה', אהבת ה', יראת ה'. המצוות האלה מונחות. אין עוסקים בהן כראוי. אדמו"ר הזקן כותב על מצוות ידיעת ה' שהיא רמה ונישאה ועולה על כל המצוות. ועד כמה עוסקים בידיעת ה'? לכך באה כל תורת החסידות ולכך יכוון המסר הקדוש: לכשיפוצו מעינותיך חוצה.

"במילים פשוטות וחדות: ככל שיהודי ילמד יותר

שיגו ושיחו של הגאון החסיד רבי טוביה בלוי שליט"א, שהוא למעשה היום זקן רבני חב"ד בארץ הקודש, רבה של קהילת חב"ד בשכונת נווה יעקב בירושלים, ראש מוסדות 'בית חנה', ספרא רבה ורב השפעה - עמוס ציטטות מאלפות, זיכרונות מרתקים, היגדים ומוסרי לקח שנקנו בעמל עשרות רבות של שנות הוראה והפצת המעיינות בקרב חוגים שונים ורחבים מכל גווני הקשת. אבל יותר מכל מפעים הוא המשפט הנפלט מפיו אגב אורחא תוך כדי השיחה במעונו באחד מימי השבוע שעבר, לאמור: "זה שישים וחמש שנים, אין יום שאינני עוסק בו בהפצת המעיינות". וניכרים דברי אמת.

מדי דברו אודות הפצת המעיינות, מבקש הגר"ט בלוי להבהיר את פשר שאלתו הנודעת של מורנו הבעל שם טוב למשיח, בעת שעלה להיכלו:

"היה זה בליל ראש השנה תק"ז כשנשמתו הקדושה של הבעש"ט עלתה להיכלו של משיח ואז שאל את השאלה: אימתי קאתי מר. ברור לגמרי שלא הייתה זו שאלה אינפורמטיבית, סקרנות גרידא. זו הייתה דרישה, אולי אפילו הבעת תביעה. הבעל שם טוב עומד ומתפלל לפני קונו בליל ראש השנה, מלוך על העולם כולו בכבודך, וידע כל פעול כי אתה פעלתו. ואז כדי שהדברים לידי פועל הוא לא סתם מטייל עד שמגיע איכשהו להיכלו של משיח. הוא בכוונה תחילה מגיע להיכלו של משיח.

ובו מתבטא הרבי באורח נדיר ומאלף: "ואשרי חלקו שהחוצה שלו הם אברכי ישיבות, אבל לאידך גיסא זה מוסיף בהאחריות".

מדי דברנו נזכר הרב בלוי באחת הדמויות שהשפיעו עליו בימי חורפו, רבי אליהו מוקטובסקי, הנודע יותר בשם הכינוי שלו, רבי אליהו כי טוב, מחבר ספר התודעה ועוד. "במידה מסוימת", מגלה הרב בלוי, "הנני רואה אותו כמורי ורבי באותם ימים". ותכף נותן טעם לדבר: "ספרו על תורת קוצק, 'כחודו של מחט', היה הספר הראשון שהוציא אותי מהדרך השגרתית בעבודת ה' בה הייתי שרוי עד אז, ובזכותו התחלתי לחפש דרכים. במשך שנה וחצי חיפשתי לי דרכים רבות בהעמקה גדולה וביסודיות רבה עד שנשאבתי לעולמה של חב"ד".

ביום מן הימים ביקש ממנו רבי אליהו כי טוב כי יעלה על הכתב את פשרה ומהותה של חב"ד. קודם שעשה זאת הואיל לבקש את רשות הרבי כי מוסמך הוא לכך. כזו הייתה התשובה שזכה לקבל במכתב מפורש.

"בשאלתו אשר פלוני בקשו להציע לו בכתב מהות חסידות חב"ד, ושואל המוסמך הוא לכך. הרי הנ"ל הוא מסוג מיוחד, שלא מכל אחד מקבל הסברה בהאמור, וכיון שפנה אליו, מהנכון למלאות בקשתו כפי ידיעותיו, ועל החששא שלו האם מוסמך לכך – הנה בטח יציין להנ"ל

המקורות, והעיקר שיאמר להנ"ל את החשש. ומכמה טעמים נכון שתהי' אצלו העתקה ממה שימסור להנ"ל, בכדי שבאם יהי' מתאים יוכל להשתמש בזה גם במקום אחר".

הגר"ט בלוי מציין במידה רבה של התרגשות: "ראיתי בכך בהחלט מעין הסמכה לשמש שופר להפצת המעיינות, לייצג ולהסביר את שיטת חב"ד, בפרט בכתביה".

מוסיף ומספר הגר"ט בלוי: "בחורף תשכ"ז כתבתי לרבי כי אני עוסק באינטנסיביות בארבעה תחומים, שכל אחד מהם דורש התמסרות מלאה, ולהרגשתי, אינני יכול להקדיש לכל אחד מהנושאים את מרב המאמצים, כדרוש. במכתב

ביקשתי שהרבי יורה לי באילו תחומים להמשיך ולהקדיש את כולי ועל אילו מהם לוותר"

בסיום מכתב התשובה שזכה לקבל, הוסיף הרבי בכתב יד קודשו: "ימשיך בכל השטחים שכותבם – אלא שבפרטים הטכניים יעמס על אחרים וירווח לו". מעניין לציין כי בחתימת המכתב כתב הרבי, שוב בכתב יד קודשו: "בברכת הצלחה בחינוך על טהרת הקודש ובהפצת המעיינות וכו'" – מילים שרמזו בבירור על כל התחומים כולם שפורטו במכתב בו התאונן על ריבוי התחומים המעסיקים אותו עד למעלה ראש.

אילן רב פארוה

אי אפשר לקיים שיחה עם הגאון רבי טוביה בלוי מבלי לגעת, ולו בקצירת האומר, באילן רב הפארות של משפחתו. סבו הגדול היה רבי משה בלוי, מנהיגה הבלתי מעורער של אגודת ישראל. הרב בלוי עוד זכה לצקת מים על ידיו וזוכר אותו היטב.

"הייתי נכדו חביבו, הוא אהב להשתעשע וללמוד אתי וביליתי המון במחיצתו. אני נזכר בחג הפסח תש"ו, חודשים מספר לפני פטירתו. הייתי אז ילד בן עשר, ומדי יום למדנו יחד מדרש רבה על שיר השירים, והייתי

חסידות, הוא מממש את "היום אם בקולו תשמעו", ורק בלימוד חסידות מגיעים לכך. ספרי המוסר מחזקים את המצוות המעשיות ותורת החסידות מחזקת את המצוות התמידיות, כפי שהן מכונות בהקדמה לספר החינוך. "ברור הדבר, והרבי זי"ע חזר והדגיש כל העת כי המעשה הוא העיקר. אבל כל המצוות המעשיות, בלי אהבה ויראה, כמו שנאמר בזוהר הקדוש, "לא פרחא לעילא". עם כל מעלת המצוות המעשיות, אי אפשר להישאר רק בהן.

"לפי זה, הפצת המעיינות היא בגדר פיקוח נפש כי אך ורק בה תלויה ביאת המשיח. אנו מוצפים בכל מיני כתבי עת, עלונים וספרונים העוסקים בחיזוק מצוות מסוימות; יש מהם המתמקדים בעשה טוב ויש בסור מרע הכרוך בכל פגעי הדור הזה: לשון הרע, אינטרנט, דיבור בעת התפילה בבית כנסת, צניעות. כולם ברורים, כולם קדושים וכולם חיוניים והם אכן מטפלים בבעיות קשות ומחזקים יהודים מלהיכשל בהן. עם זאת, עלינו לדעת שכשמישיח יבוא, לא יהיו פיגועים, לא קורונה, לא תאונות דרכים ולא שום אסונות. כדי להכין עצמנו לביאת המשיח עלינו לעלות ולהתעלות.

האחים הגאונים. רבי עמרם, רבי יעקב, 'בלחט"א רבי טוביה, רבי יוסף

עידוד בלתי פוסק

קורת רוח מתפשטת על פניו של הרב בלוי עת הוא מעלעל באוגדן עב כרס המכיל לא פחות ממאה ושישים אגרות קודש, מכתבים אישיים, שזכה לקבל מהרבי במרוצת השנים. מעטים הם האישים שיכולים להצביע על יכול כזה של מכתבים.

הנה, הוא מצביע על אחד המכתבים שזכה לקבל, שנים אחדות לאחר שהתקרב להיכלה של ליובאוויטש, הנושא את התאריך י"ג בסיון תשט"ז, בו מעודד אותו הרבי להמשיך בפעילות הפצת המעיינות "בחוגים רחבים ביותר" ובו כותב הרבי, בין היתר: "ומובן שהרשות בידו וגם זכותו לפרסם את האמור בין כל אלו השייכים לדברים הנ"ל. ויהי רצון שיהיה שליח טוב למסור את כל האמור באופן שיביא לפעולות ממשיות ובהצלחה".

הרב בלוי עמד בראש צעירי אגודת חב"ד בירושלים ופעל במסגרת זאת גדולות ונצורות. גולת הכותרת של מפעליו בימי הבראשית היתה הקמת רשת ישיבות ערב שלה היו סניפים פעילים בכל רחבי ירושלים. בני נוער רבים הכירו את חב"ד ודבקו בה בישיבות הערב הללו ובמהלכן.

במכתב נוסף, הנושא את התאריך ח' בטבת תשי"ט, שוב מרעיף הרבי על ראשו ברכות ועידודים על פעילותו בהפצת מעיינות החסידות חוצה,

בסיום מכתב התשובה שזכה לקבל, הוסיף הרבי בכתב יד קודשו: "ימשיך בכל השטחים שכותבם – אלא שבפרטים הטכניים יעמים על אחרים וירווח לו"

והתלמידים ברשת החינוך". בהקשר זה, משחזר רבי טוביה סיפור מופת מאת הרבי הכרוך בדמותו של אביו: "בשנת תשכ"ב הופעל לחץ כבד על הנהלת החינוך העצמאי לפטר את אבא ממשרתו. הלחצים הגיעו משני כיוונים: מצד אחד עמדו גורמים פוליטיים שהתנגדו להשקפותיו ודעותיו של אבא, ומן הצד השני ניצבו גדולי התורה בארצות הברית, שאחזו בהשפעה גדולה על הנעשה בארגון. אלו לחצו על הנהלה לפטר את אבא מתפקידו, משום שאחד התומכים הגדולים של החינוך העצמאי, הנגיד מרדכי זאב וולפסון, דרש זאת בתוקף, מסיבה לא ברורה. ואכן, בעקבות מסע הלחצים פוטר אבא מתפקידו.

"זמן לא רב לאחר פיטוריו של אבא, זכיתי לנסוע לראשונה לחצר הרבי (כאמור) לחודש תשרי תשכ"ג. כשנכנסתי ליחידות אצל הרבי, רשמתי בפתק שהגשתי ברכה מיוחדת עבור אבא וביקשתי שתימצא בשבילו משרה מכובדת אחרת כראוי לו.

"הרבי התייחס למה שכתבתי, ואמר: 'יש פה באמריקה תומך גדול של החינוך העצמאי בשם וולפסון. אולי ראוי לגשת אליו ולבקש ממנו שהפיטורים יבוטלו'. בהיותי 'חכם בעיניו', השבתי על אתר שוולפסון הוא זה שעומד מאחורי הפיטורים של אבא, ולכן ככל הנראה אין טעם לגשת אליו ולבקש ממנו לפעול בעניין. הרבי הגיב בברכה שגרתית ובכך הסתיים העניין.

"כעבור זמן מה התקיימה בירושלים חתונה לאחד מצאצאיו של העסקן ר' מנחם פרוש ע"ה, בה השתתף גם הנגיד וולפסון. אחי הרה"ג הרה"ח ר' עמרם ז"ל, ניגש לשולחן הכבוד, וכדרכו האופיינית והמוכרת היטב לכל מי שהכירו, ללא גינונים ומחלצות כבוד, פנה ישירות לוולפסון ואמר לו במפגיע: 'אני בן של ר' יהודה בלוי, ואני רוצה לשמוע למה פיטרת את אבא שלי'.

"להפתעתו הרבה של אחי, מר וולפסון התייחס לשאלה והסביר לו ברצינות את הסיבה: 'למרות שהבאתי תרומות וכספים רבים לחינוך העצמאי, ולמעשה החזקתי את התנועה מבחינה כלכלית, הרגשתי שאבא שלך לא מתייחס אליי בכבוד הראוי לי. החלטתי לפטר אותו מהתפקיד, ואז הוא בצעמו או אחד מהקרובים שלו יבואו אליי לבקש ולהתחנן שאשיב אותו לתפקיד, וכשאראה לו את רוחב לבי הוא כבר יידע להעריך אותי כראוי'. כאן ראו בבירור עד כמה קולעים היו דברי הרבי כשייעץ לי ללכת דווקא אל וולפסון ולבקש ממנו שהפיטורים יבוטלו".

הדיבורים אודות זקנו ואביו מזמינים, מטבע הדברים את אזכורם של

מתלווה אליו לכל מקום. היינו הולכים יחד ברחוב והוא היה מסביר לי מחכמת החיים שלו על כל הנושאים שבעולם. בין היתר, סבא הצביע על שמות בתי העסק שחלפנו על פניהם והסביר לי מדוע הם נקראים בשמותיהם. בדרך עברנו ליד עסק לקליעת שטיחים ומטאטאים וכדומה, שנקרא בשם 'ששת'. שאלתי את סבא מה פשר השם וכיצד הוא קשור למלאכת הקליעה, וסבא חשב ואמר לי שהוא משער שהעובדים במקום הם עיוורים, ולכן העסק נקרא 'ששת' על שמו של האמורא העיוור. נכנסתי לחנות וגיליתי שאכן, העובדים כולם עיוורים.

"באותו חג פסח אחרון לחיי, התלוויתי לסבא זצ"ל באחד מימי חול המועד לביקור אצל כמה מגדולי התורה בירושלים, כמנהגו בכל חג לערוך אצל רבותיו ביקור חג. ביקרתי יחד אתו אצל הגר"ר בענגיס זצ"ל, שהיה אז הראב"ד מטעם העדה החרדית; הגאון מפרשבורג, רבי עקיבא סופר זצ"ל, בעל 'דעת סופר'; הגרי"ז סלובייצ'יק זצ"ל, הרב מבריסק; והרה"ק האדמו"ר ה'אמרי אמת' מגור זצ"ל.

"זכור לא אשכח כי בביקור אצל ה'אמרי אמת' זצ"ל, שהיה אז כבר חולה וחלוש, האדמו"ר התנצל בפני סבא ואמר: 'תמחל לי, ר' משה, שאינני יכול לקום מפניך'".

אביו של הגר"ט בלוי, רבי ברוך יהודה בלוי זצ"ל, כיהן כמזכ"ל החינוך העצמאי במשך עשור, החל משנת תשי"ב, שנת הקמת הארגון, ועד לשנת תשכ"ב. גדולי התורה שהקימו את התנועה וכיהנו בנשיאותה בחרו בו לתפקיד כאיש אמונם.

"בעשר השנים שבהן אבא עמד בראש החינוך העצמאי, הוא פיתח והרחיב את התנועה בתנופה גדולה והגדיל מאוד את מספר בתי הספר

הגר"ט בלוי מעיין בתכריך המכיל מאה ושישים מכתבים שזכה לקבל מהרבי

בלוי קשרי ידידות אמיצים, ובהם, גאב"ד העדה החרדית הגר"ט וייס, כ"ק אדמו"ר מדרשינסקיא, כ"ק אדמו"ר מסלונים ועוד.

על הגאב"ד מספר הרב בלוי כי "כשבאתי למעונו, יצא ללוותני עד הרחוב ואגב כך סיפר לי דבר מעניין: כשזכה לעבור לפני הרבי בחלוקת השטרות לצדקה, שינה הרבי מנוסח הברכה השגרתית וביטלו בנוסח, יאריך ימים רבים על ממלכתו. ואכן עניינו הראות כי ב"ה הוא מאריך ימים, לאורך ימים ושנים טובות".

על כ"ק אדמו"ר מדרשינסקיא מספר הגר"ט בלוי כי "הקשר עמו נמשך שנים רבות לאור העובדה כי סבי הגדול, רבי משה בלוי, היה זה שהביא את הגר"מ דושינסקיא וצ"ל ארצה לאחר פטירת הגר"ח זוננפלד וצ"ל". הנה כי כן, עבר מפואר והווה עשיר בהרבצת תורה משמשים בערכוביה בשיחו המרתק של רבי טוביה בלוי. ואי אפשר שלא להיזכר בביטוי הנדיר שהעניק לו הרבי על אחד החשובים שבספריו, 'כללי רש"י', בו ריכז את השיטה המיוחדת שסלל הרבי בהבנת פירוש רש"י על התורה, באמצעות כללים נהירים ונפלאים. וכה כתב הרבי: "וחכמה נוסף על המלאכה גדולה יש כאן".

אי אפשר לסיים ראיון עם הרב בלוי בלי נימה אישית. שנים רבות זוכה הנני למעקב מתמיד מצדו כמי שניצב על האבניים של הכתיבה החב"דית הפומבית בארץ הקודש. לא אחת הנני מקבל שיחת טלפון עם הערה בונה ואף דברי חזיון על דברים כאלו ואחרים כשמעל לכול עולה ומבצבצת אכפתיות כנה של הדובר עתיר הניסיון וכביר המעש, למען יהיו הדברים היוצאים מן הלב נכנסים אל הלב.

יאריך ה' ימיו ושנותיו בטוב ובנעימים מתוך בריות גופא ונייחא ברוחא, עדי נזכה לקיים הייעוד קאתי מר, דא מלכא משיחא.■

אחיו, הלא המה, הגאון הנודע רבי יעקב בלוי זצ"ל, ראש ועד הכשרות של העדה החרדית. הגר"י בלוי היה גאון עולם ממש. הוא נודע בהמתחות בתחומים הלכתיים רבים כשאחד הבולטים שבהם הוא בהלכות ריבית. וספרו 'ברית יהודה' (אחד מתוך ספרים רבים) נחשב לפוסק הגדול בנושא סבוך זה. "כשאחי חזר בפעם הראשונה מביקור בניו יורק, בו ראה לראשונה את הרבי, ביקשתי לשמוע מפיו את התרשמותו. אז הדהימה אותי תשובתו: 'ראיתי יהודי שלא מסיח את דעתו מהקדוש ברוך הוא!'. המשפט הזה העיד בעיניי יותר מכול על גדולתו של אחי, שניחן בראייה רוחנית זכה מיוחדת במינה".

הגר"ט בלוי חש צורך להעיר כי "בכמה וכמה הזדמנויות, כמו עיניי ראיתי כיצד הוא מקבל, ללא ערעור ופקפק כלשהו, פסקים והנהגות של הרבי זי"ע, בנושאים שיש בהם מחלוקת הלכתית" וכי "מיותר לציין את העובדה כי בעיני אחי, הפוסק האחרון היה תמיד כ"ק אדמו"ר הזקן. שולחן ערוך הרב נחשב בעיניו כאחד מספרי הראשונים ממש, ובכל מחלוקת בין הפוסקים הכריע ברורות כפי פסק כ"ק אדמו"ר הזקן, והדבר בא לידי ביטוי ביותר מעשרים ספרי הלכה חשובים שכתב".

שני אחיו הנוספים של הגר"ט בלוי, הלא המה הגה"ח הרב עמרם בלוי ע"ה, שאף הוא כאחיו, יבלחט"א, היה איש חינוך במשך שנים רבות. "לא אחת זכיתי להעביר אליו את ברכתו הקדושה של הרבי והתעניינותו היורדת לפרטים ולפרטי פרטים בכל אשר ייעשה עמו".

על אחיו הרב עמרם, אומר רבי טוביה יבלחט"א, כי "הותר אחרי ברכה יכול מרתק של מחקרים בדברי ימי החסידים לדורותיהם. הדברים הופיעו בבימות ובספרים שונים, שאין בדומה להם בעצם קיומם, ברוחב ההיקף שלהם ובכל אשר הם מכילים". אך לאחרונה, ולאחר פטירתו, הופיעה על ידי 'מעיינותיך' יצירתו המונומנטלית 'בני הצמח צדק' המרכזת לראשונה את תולדות דברי ימיהם של בניו הקדושים של רבנו הצמח צדק זי"ע.

גישתו החינוכית הנודעת של ר' עמרם התמזגה עם היותו איש חסד כביר ומשכיל אל דל. במשך שנים הקדיש את כל כישוריו וכל ישותו לטובת החטיבה החינוכית של כולל חב"ד, 'חסד מנחם מענדל', לימינם של אלפי אלמנות ויתומים שהוא היה להם כאב וכמשענת איתנה.

התרגשות מתעוררת בקולו של הגר"ט בלוי בהזכירו את אחיו, הגה"ח הרב יוסף בלוי ע"ה, שנפטר לאחר שנודרך בייסורים קשים. "אחי היה ראש וראשון לכל העניינים הנוגעים לכ"ק אדמו"ר זי"ע, פעל במסירות למען ענייניו הקדושים, עשה גדולות ונפלאות לבניין ממלכת חב"ד בארץ הקודש כחבר הנהלת ישיבות 'תומכי תמימים', מנהל בית הספר למלאכה בכפר חב"ד, חבר הנהלת אגודת חסידי חב"ד והוועד למען שלמות העם. אי אפשר לשכוח את פעולותיו הכבירות לביסוס ופיתוח שיכון חב"ד לוד, נחלת הר חב"ד קרית מלאכי וקרית חב"ד בעיר הקודש צפת. בד בבד התמסר רבות ועשה גדולות ונצורות להפצת המעיינות וחזיון ענייני היהדות בארץ הקודש ובמיוחד בקרית מלאכי ובמועצה האזורית תמר. ומעל לכל - היה רב חסד לכלל ולפרט".

ערכתי נר למשיחי

בימים אלו עומד לראות אור, במהדורה מחודשת ומאירת עיניים, ספרו של הגר"ט בלוי, 'נר למשיחי'. הספר - אשר יוצג למכירה ביריד החסידות הגדול בשבוע החסידות י"ט כסלו בבנייני האומה - כפי שהוא עצמו מאפיין אותו, "כולל שני חלקים: האחד - מאמרים עיוניים על תכנים נושאים בתניא. החל מהבהרת דברים לפשרו ומהותו של ספר התניא, מבחינה מסגרתית תוכנית. והחלק השני - הערות על התניא לפי הסדר. "הערות וביאורים אלו", מעיד הגר"ט בלוי, "נולדו במרוצת עשרות השנים שבהן אני מלמד תניא במסגרות שונות ואין בית המדרש בלא חידוש".

הספר מעוטר בהסכמותיהם של גדולי התורה אשר עמם רוחש הגר"ט

א חסידישע פארבריינגען

הרב שנתני סלביצקי, שליח הרבי באנטוורפן

כך נקם המלך במי שמרד בו

התלונה שהתקבלה בחדרו של הבעל שם טוב גרמה לזימון החזן לשימוע, אבל את נימוקיו אף אחד לא היה מסוגל לשער • האיש שקיבל חסד ענק מידי האדם שאת תמונתו רגם באבנים, לא ידע את נפשו • למה אנחנו עצובים ומתי כבר נהיה שמחים?

פעם באו כמה אנשים אל הבעל שם-טוב ובפיהם טרוניה: כשאנו אומרים את הוידוי בתפילות הימים הנוראים, אנו מנסים לעורר בעצמנו רגש אמיתי של צער על חטאינו ואילו החזן, הוא דווקא שר באמירתו את ה'וידוי' ומזמר לו בקול: "אשמנו, בגדנו". מה דעתכם רבי על הנהגתו? ציווה הבעל שם-טוב לקרוא לחזן ולשאל אותו לפרש הנהגתו התמוהה. כשנשאל החזן מאת הבעל שם-טוב כיצד הוא שר בעת אמירת ה'וידוי', הוא ענה שהסיבה לשירתו פשוטה: בארמון המלך יש הרבה בעלי תפקידים. יש גזברים ואמרכלים, יש האחראים על 'בדק הבית' ויש גם את המנקה.

אילו המנקה מכיר את ערכו של המלך ומוקיר את פועלו, כשהוא מנקה את היכל מלכותו, הוא עושה זאת בשמחה! הוא לא עוד מנקה-רחוב אלא זה שהופך את ארמון המלוכה לנקי ומצוחצח!

כל יהודי, המשיך החזן את ביאורו, הוא בעצם ארמון מלכותו של הקב"ה, שהרי כתוב "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם"! מקדש ה' נמצא בתוך כל יהודי ויהודי ולפעמים הוא מתלכלך על ידי עבירות ומתנקה בעת שאנו מתוודים על חטאינו ושבים אל ה'. אם כן, סיים החזן, כיצד לא אשיר בעת שאני מתנקה מעוונותי ומנקה בכך את ארמון המלך?

ופסק הבעל שם-טוב כי האמת אתו!

אז לעבוד את ה' צריך תמיד מתוך שמחה, גם כשהכל זורם וטוב, ובטח אם נכשלו ונפלנו - השמחה היא הכוח שיכול להוציא אותנו מאפלה לאורה. אין בכך סתירה לשברון הלב בתפילה לה', השמחה סותרת רק דבר אחד - את הדיכאון שגורם לנו לשקוע ולחזור על הטעויות שלנו. ולכן אין לנו ברירה אלא לשמוח תמיד, גם כשאנחנו מצחצחים את ארמון המלך.

חיים עם הסתירה

העצב המחפוש ליצר הטוב מצליח לבלבל אותנו כל כך הרבה פעמים. חשוב לשנן ולהפנים שהמטרה שלו היא שנהיה עצובים ומבולבלים, ולא שום דבר אחר. זה לא שעשית חשבון נפש ולכן אתה עצוב, אלא שאתה עצוב ולכן עשית חשבון נפש! אם היצר הרע יצליח להעציב אותנו בגלל טרדות גשמיות, הוא ימשוך אותנו לחשוב על גשמיות. ואם הוא מתכנן לדכא אותנו דרך מחשבות על רוחניות, הוא יגרום לנו לחשוב מתוך מרה שחורה על רוחניות.

למה בני אדם הם כל כך מסובכים? האדמו"ר הזקן מסביר זאת בצורה נפלאה בתניא שיש לנו שתי נפשות, בהמית ואלוקית, והן מושכות לכיוונים מנוגדים. לא סתם אנחנו מרגישים סתירה פנימית! אנחנו מורכבים משתי מהויות שבאמת סותרות אחת את השניה. יש בנו הפכים, כמו אש ומים ביחד, ואנחנו חיים עם הסתירה הזאת יום יום.

שורש העצב טמון במנגנון של הנפש הבהמית, מנגנון שגורם לנו לחשוב על עצמנו לפני ואחרי הכל. ולמרות המחשבה הראשונית שלדאוג לעצמי זה טבעי ובסיסי, האמת היא שהאגו גורם לי להיות אובססיבי לעצמי ולשקוע בעצמי, וזה הדבר שהכי מרחיק אותי מאנרגיה טובה של חיים שמחים.

כך גם הנהגתו של הקב"ה. "נקמתו" היא בכך שהוא נותן לאדם לראות את כל החסד שהוא עשה עימו ואת הטוב בו בירכו. ברגע שאדם רואה זאת, מיד הוא מתמלא בצער על סדר ממצוות בוראו ומרד בו.

בדין וחשבון שהאדם נותן לפני הקב"ה, אסור לו לדלג על כל התכונות הטובות והכשרונות ששטל בו בורא עולם. אנחנו רגילים להתמקד בחסאים, בכשלונות ובתכונות שליליות, אבל לפעמים דווקא התמקדות בכל הטוב, השפע והברכות שנתן לי הקדוש ברוך הוא, תגרום לי לחזור בתשובה הרבה יותר.

בתורה נאמר שכשישראל חלילה עוברים על מצוות ה', באות עליהם קללות נוראיות. לשון התורה בנמקה את סיבת הקללות היא: "תחת אשר לא עבדת את ה' אלוהיך בשמחה". מסביר האר"י הקדוש: הקללות לא מגיעות בגלל שהיהודי לא עבד כלל את ה' אלוהיו, אלא בגלל שהוא לא עבד אותו בשמחה! הוא אמנם קיים את המצוות בפועל, אך היה זה קיום טכני ויבש. כוח המעשה שלו קיים את המצווה, אך ליבו לא היה שותף לעשיית המצווה.

ישירות את החסרונות שלו עצמו. שכן מצד אהבת עצמו הרי "על כל פשעים תכסה אהבה" (משלי י"ב). אדם אינו מוכן להכיר בחסרונות של עצמו. לכן מראים לו חסרונות כביכול אצל חברו, ואז אומרים לו: עכשיו תהיה כן עם עצמך, התבונן ומצא את החסרונות האלה בעצמך!

[שני הצדדים הללו מרומזים בדברי המשנה: "כל הנגעים אדם רואה, חוץ מנגעי עצמו" (נגעים פ"ב מ"ה). מובא בספרים שזה רמז גם לנגעים רוחניים: אדם רואה חסרונות בכולם, חוץ מנגעי עצמו; בעצמו הוא לא רואה חסרונות. ויש בזה גם משמעות נוספת: "כל הנגעים אדם רואה חוץ – בזולת, ממה זה נובע? – מנגעי עצמו!"]

לראות את המשימה בלבד

אלא שעדיין דברי הבעש"ט אינם מובנים לגמרי:

א. מה ההכרח שמלמעלה הראו לאדם את הרע שבחברו כדי שיתבונן שבו עצמו יש רע, כמשל המרצה, שאם האדם רואה לכלוך בדמות שבה זה בגלל ש"פניו מטונפין", והרי ייתכן שמראים לו מלמעלה את הרע שבחברו כדי שיתקן את חברו, "הוכח תוכיח את עמיתך"!

ב. וביותר תמוהים דברי הבעש"ט "שהצדיק הגמור שאין רע בקרבו אין רואה שום רע על שום אדם" – הלוא יש מאות סיפורים מגדולי ישראל, צדיקים גמורים, שבפירוש ראו חסרונות ביהודים אחרים, והוכיחו אותם ועוררו אותם לתשובה!

אלא שכאן מגיע היסוד שהתבאר לעיל בנוגע לדיבור, ומזה יובן גם בנוגע לראייה: התבאר לעיל שלא תמיד כשאומרים "טמא" זה דיבור מגונה, אלא תלוי מה התוכן. אם מספרים שדבר הוא "טמא", זה דיבור מגונה, אבל אם אומרים הלכה שדבר מסוים הוא "טמא", אין זה כלל דיבור מגונה, אלא זו הלכה.

וכך בנוגע לראייה: יש שאדם רואה בחברו שהוא נכשל במעשה לא טוב, וראייה זו כלל אינה נחשבת "רואה שום רע בחבירו". כל מה שהוא רואה זה את מה שמוטל עליו לעשות: "הרואה חבירו שחטא... מצווה להחזירו למוטב... צריך להוכיחו כינו לבין עצמו, וידבר לו בנחת ובלשון רכה ויודיעו שאינו אומר לו אלא לטובתו וכו'" (רמב"ם הל' דיעות פ"ו ה"ז).

אדם כזה אינו רואה כלל 'רע' בחברו. זה לא מעניין אותו. הוא רואה בזה תפקיד, משימה, לפעול ולתקן את הדבר. ראייה זו היא בדומה לאמירת המילה 'טמא' בהקשר של הלכה, שהיא כלל איננה בגדר "דבר מגונה". במקרה כזה אין כאן שום מרצה. זו אינה הוכחה ש"פניו מטונפין", אלא זימנו לו מלמעלה הזדמנות לקיים מצוות "הוכח תוכיח את עמיתך".

אבל כאשר הוא אכן רואה את הרע' שבחברו, ומה שמעניין אותו ומושך את תשומת ליבו הוא שחברו עשה מעשה חמור; שהוא לא בסדר; והוא סוער איך ייתכן לעשות דבר כזה וכו' וכו', על זה אומר הבעש"ט – אם זה מה שאתה רואה, זה כבר עניין אחר. זאת הראו לך מלמעלה כדי שתתבונן ותבין שזה סימן שהפנים שלך "מטונפין", שהרע שאתה רואה בזולתך היא השתקפות של הרע שלך.

שם ויפת לא ראו את הגנות

על-פי זה יובן הפסוק בפרשתנו "וילכו אחורנית... ופניהם אחורנית, וערוות אביהם לא ראו". שאלנו מה הכתוב מוסיף באמירה "וערוות אביהם לא ראו" אחרי שכבר נאמר שפניהם אחורנית, ומזה מובן שהם לא ראו.

אלא שבמילים "וערוות אביהם לא ראו" התורה לא באה לספר על אי הראייה של ערוות אביהם בגשמיות (שזה באמת מובן מעצמו מזה שהלכו אחורנית), אלא על עניין הרבה יותר עמוק. כשהם שמעו על מה שאירע לאביהם, ש"ויתגל בתוך אהלה" – כל מה שהם ראו בזה הוא רק מה שמוטל עליהם לעשות, לקחת את השמלה ולכסות את אביהם, אבל "וערוות אביהם – את הגנות והכיעור שבדבר – לא ראו" (בניגוד לחם אחיהם שראה את הרע עצמו והגיב ב"ויגד לשני אחיו". הוא התעניין בעצם הכיעור שבמאורע, ולכן הלך ודיבר וסיפר על כך).

זו ההוראה שמלמדת אותנו התורה בעניין זה, בהתנהגות שבין אדם לחברו: איך צריך להתייחס לראיית דבר בלתי-רצוי בזולת. יש לחשוב: מה מוטל עליי לעשות, איך אני יכול לתקן, אבל אין להתעניין כלל ב'רע' של הזולת – "ערוות אביהם לא ראו". ובזכות התנהגות במידה טובה זו זוכים לברכות המיוחדות שבעניין: "יפת אלוקים ליפת וישכון באהלי שם".

(ע"פ לקוטי שיחות, כרך י', ע' 24, אוצר לקוטי שיחות בראשית שיחה ב לפרשת נח)

מחקר שעשו לא מזמן באמריקה הראה שהמילה בה הבן-אדם משתמש הכי הרבה, זאת המילה 'אני'. אני אמרתי ואני הלכתי ואני רוצה ועוד ועוד. האגו של האדם, הוא המקור של כל הבעיות. הרגשת האגו, ההרגשה שהגוף הוא שלי, ושכל מה שאני רואה הוא שלי, זאת הרגשה שבאה מהנפש הבהמית. כדי לשנות את הנטייה הטבעית הזאת, אדם צריך להתחיל להתבונן ולחשוב: 'רגע, רגע... היד שלי? מה זאת אומרת היד שלי? הרי אם אני אומר: 'היד שלי', ו'הראש שלי' ואפילו 'הנשמה שלי', אז כנראה שיש אותי, ויש את היד שהיא שייכת לי. אז מי זה ה'אני' הזה שאני יודע שהיד הזאת שייכת לו? מי הוא זה שאומר שכל דבר שייך לו? הרי את היד עצמה אני בקושי מכיר. אני לא ממש יודע כמה ורידים יש בה, וכמה דם זורם בהם. ולמרות שאני לא יודע עליה הרבה, אני כן יודע בוודאות שהיא שלי!" מהנפש הזאת, ומההרגשה הזאת, באות כל המידות של התאוה והכבוד ושאר המידות הרעות.

הבשורה הגדולה היא שאנחנו יכולים להשתחרר מהכלא הנוצץ הזה. אנחנו יכולים להצליח ולצאת לחירות מכל התסכוכות הזאת. על הפסוק "והלוחות מעשה אלוקים המה והמכתב מכתב אלוקים הוא חרות על הלוחות", אומרת המשנה במסכת אבות: "אל תקרא 'חרות' אלא 'חירות', שאין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתלמוד תורה". מי שמצליח למרוד באגו שלו ומתמסר ללימוד תורה, מי שנותן נפש האלוקית שלו להוביל, הוא זה שהופך לבן חורין.

כשחושבים על הרעיון הזה, עולה שאלה גדולה. הרי אנחנו יודעים שהיסוד של כל התורה הוא היסוד של קבלת עול מלכות שמים. הפסוק 'שמע ישראל' שאתו יהודים הלכו כל הדורות במסירות נפש, הוא הבסיס לכל. מה אנחנו אומרים בפסוק הזה? שאנחנו מקבלים עלינו עול מלכות שמים. גם בהנחת תפילין – אנחנו מקבלים על עצמנו לשעבד את המוח והלב לעבודת ה'. אז אם יסוד עבודת ה' הוא קבלת עול, איך עבודת ה' הופכת אותי לאיש חופשי?

הרבי מבאר בצורה נפלאה: מתי אתה בן חורין? רק כשאתה מתחבר למהות שלך, לעצמיות האמיתית שלך. אם ניקח למשל את הדומם – הוא לא צריך אפשרות לזוז. אם תיקח חול מחורף הים ותשים אותו בחדר סגור, הוא לא ירגיש כלוא ולא יתעצבן עליך. המהות שלו דוממת. הצומח, לעומת זאת, זקוק ליותר מרחב, אור ואוויר. אם תסגור אותו בתוך קופסה הוא לא יכול לצמוח, כי זה סותר את המהות שלו. החי, גם אם תיתן לו את כל האוכל שבעולם, אבל תסגור אותו בתוך כלוב בו הוא לא יכול לזוז, הוא ירגיש מנוון ולא בריא. המהות שלו שונה מהדומם והצומח והוא חייב לזוז.

בן אדם גם צריך לזוז אבל צריך עוד משהו הרבה יותר חשוב, הוא צריך שתהיה לו אפשרות לחשוב. זאת המהות שלו ולכן הוא חייב את זה. האדם צריך גם קשר עם החברה. לכן אנשים בבתי סוהר נשברים, מכיוון שאין להם עם מי לדבר.

מעל כל אלה עומד היהודי. ליהודי הקב"ה אומר: "אתה יהודי, והמהות שלך היא תורה ומצוות". לכן, אם יהודי חלילה לא מגלה את הפנימיות שלו, אם הוא לא מנקה את החול שמכסה על האותיות החקוקות בלוחות לבו, אותיות הנשמה, הוא ממש חסום.

לכל אחד מאיתנו יש את האותיות שחקוקות בו, ולפעמים החול והלכלוך מכסים עליהן בכללך נוצץ ומרשים ששמו אנו מנופח. אבל צריך לזכור שהמהות שלך זאת התורה! המהות שלך אלה אותן האותיות הקדושות של לוחות הברית שצורבות בתוך הנפש האלוקית שלך. ואם לא תיתן להן לבוא לידי ביטוי – לעולם לא תהיה בן חורין אמיתי. לעומת זאת, אם הצלחת לצאת לחירות ולהאיר את אותיות התורה שכן, לא במהרה תוכל לשכוח זאת. ■

שבעה רועים

שביבים מחדר
העריכה של הסדרה

תורת אמת

בעומדנו בחודש מרחשוון, שבו נולד כ"ק אדמו"ר הרש"ב נ"ע, ביום כ"ף בחשוון, לפנינו קטעים מתוך פרק העוסק בתורתו - בסדרת 'שבעה רועים' בהוצאת 'מעיינותיך', העומדת לראות אור ביריד החסידות הגדול ב"ש כסלו הבעל"ש, מאת **בנימין ליפקין ואיר וינשטוק**

כי בייליס חף מפשע ויצא לחירות, אבל האם יהודים בכלל, או איזו כת כלשהי בישראל, מערכים דם נכרים במצות או לא - לא הוכיח המשפט.

דברים אלו, שנקראו לפני רבנו הרש"ב מתוך העיתון, גרמו ופעלו על בריאותו, ולרגע אחד נגרם לו כי הפסיק ממרוצת מחשבתו התמידית בדברי אלוקים חיים (רשימות דברים, עמ' 178-179).

פעם בהתוועדות היה רבנו הריי"צ שמח מאד. הרבה לשתות 'משקה' וביקש גם מהבחורים המבוגרים שישתו אף הם. כטוב לבו, סיפר את המעשה הבא מאביו הקדוש, רבנו הרש"ב. וזה דבר המעשה אשר יצא מפי ברא כרעא דאבואה:

"פעם הייתי עם אבי בגן עירוני בצרפת. בגן נהדר זה צומחים פירות על האילנות גם בחורף. יש שם תפוחי זהב ועוד. באותו גן עומדות סוכות המיועדות למלכים בלבד. לכל מלך סוכה משלו. ובהגיע מלך מסוים מארצו, יש לו את מקומו המיוחד לו בגן. במשך כל הזמן סגורות הסוכות.

"כל הנכנס לתוך הגן צריך היה לחלוץ את נעליו ולנעול את נעלי הגן כדי שחלילה לא ילכלכו טפיפות פסיעתו את קרקעית הגן. אבי לא רצה לנעול את נעלי הגן מחשש שעטנו. שיחדתי אפוא את הזקיף הניציב כשומר בפתח ונכנסנו לגן נעולים במנעלינו, אולם עטפנום בממחטותינו הלבנות, כך שלא יהיה ניכר כי גם נעלי הגן לבנות היו כשלג.

"בהיותנו בתוך הגן אמר לי אבי ז"ל: הייתי רוצה להיכנס לסוכתו של וילהלם (קיסר גרמניה). ואני, כששמעתי זאת יוצא מפה קודשו של אבי ידעתי כי יש דברים בגו ותכף נעניתי בהביעי תקווה כי אוכל להגשים משאלתו הטמירה בסייעתא דשמיא.

"בגן היו שולחנות וספסלים ומשרתים שעמדו לרשותו של הקהל לשרתו. ונשב יחדיו על ספסל אחד זמן מה. אחר כך צלצלתי בפעמון ויגש אחד המלצרים וביקשתיו מים מינרליים. בהגישו לנו את המים נתתי לו מטבע גדול וסירבתי לקבל ממנו את העודף. זה התפלא עד מאוד שהפקדתי בידי סכום כה נכבד. אחר כך לאטתי באוזניו בחוותי בידי לעבר סוכתו של וילהלם. שמע נא, לחשתי, אולי קיימת אפשרות להיכנס לסוכה זו?

רבנו הרש"ב החשיב והעריך היטב את מחשבת החסידות הטהורה והמעמיקה שנבעה ממנו ואת יקרת דא"ח אותם אמר בפני קהל החסידים. ומעשה היה פעם בהיות רבנו הרש"ב בחו"ל, היה שם ר' נחום רבינוביץ מקרמנצ'וג. הוא היה איש ירא אלוקים, מחסידי פולין, מופלג בעשירות ובעל בתי חרושת ונכסים למכביר.

באחד הימים נערכה התוועדות מעוטת אישים בה נטלו חלק אחדים ומיוחדים מקהל עדת אנ"ש. מטבע הדברים אף גם ר' נחום עצמו נמנה עם היושבים אצל שולחן ההתוועדות. בתוך הדברים נענה לעברו רבנו הרש"ב ואמר לפניו: "גלויבט מיר אז איך האב א חוש אין חסידות מעהר ווי איהר אין געלט" (האמן לי שיש לי חוש בחסידות יותר מאשר לך בממון).

חסידים התבטאו אז: מכך ניתן לשער כמה היה גדול החוש של ר' נחום בממון, עד כי הרבי כמו מתח קו של השוואה ביניהם באומרו שהחוש שלו בחסידות יותר גדול (לקוטי סיפורים, עמ' שנד-שנה).

מחשבות החסידות ועמקותה היו סוכבות את רבנו הרש"ב בכל עת ובכל שעה. וכה העיד רבנו על עצמו כי מיום עמדו על דעתו אירעו רק שתי פעמים שהפסיק זמן מה מלחשוב דא"ח: הפעם הראשונה הייתה כשה'גובערנאטאר' של פלך מוהילוב אמר בעריצותו כי ישתדל בכל כוחו שבנו יחידו של רבנו, הריי"צ, שהגיע לעמוד למבחן יילקח לבן חיל בצבא. רבנו הריי"צ הוכרח להתחבא לימים אחדים עד אשר יעבור זעמו של ה'גובערנאטאר', והרופאים הלכו במיוחד אל ה'גובערנאטאר' והטעימו לו כי על פי חוק המלוכה אי אפשר לו לרבנו הריי"צ להיות איש חיל בצבא, היות ויש לו שבר, שהוא מום גדול, וכי על פי סעיף 66 בדינא דמלכותא פטור הוא מלהיות בצבא, ובהשתדלות הרופאים שככה חמת ה'גובערנאטאר' ועצתו הופרה.

הפעם השנייה הייתה בראשית שנת תרע"ד, עת התחולל המפעם בפרשת בייליס הנודעת שבמרכזה עלילת דם שפלה על עם סגולה.

אחרי יום טוב של חג הסוכות שנת תרע"ד נגמר הדין של היהודי מנחם מענדל בייליס שעמד במרכזה של פרשה נוראה זו שרישומה נחתם בדברי ימי היהודים במדינה ההיא. השופטים חרצו בפסק דינם

"התעוררו והתעורדו בכל עיר ועיר קטנה וגדולה לקבוע למודים בחסידות באסיפה וקיבוץ יחד, בזמן מיוחד ובמקום מיוחד, בבית הכנסת מקום תלפיות שהכל פונים אליו..."

"והשי"ת יהיה בעזרנו לבוא ולהגיע אל שלומות כוונת רבותינו הק' צוקללה"ה נבג"מ ואור תורתם הק' יאיר פנימיות נפשנו ונזכה לביאת ג"צ בב"א" (אגרות קודש' אדמו"ר הרשב"ב ח"ב עמ' תשיג). וראו בארוכה ובטוב טעם ודעת במאמרו של הגה"ח רבי נחום גרינוואלד, היכל הבעש"ט - היכל השלום, עמ' קצ"ו ואילך).

הרמב"ם של תורת החסידות

פעם שח רבנו הריי"ץ בקדשו: "כל העולם החסידי-משכילי ציין את אבי כגאון בהשכלה של חסידות.

"החסיד מורי הרשב"ץ נ"ע קרא לאבי: "הרמב"ם של חסידות", שכן, כל ענין הוא אצל אבי הלכה קבועה ומסודרת עם כל הסברו של הענין, דבר דבר על אופן. כל מאמר חסידות בודד מהווה אצל אבי מעיין של ים החכמה, מסכת שלמה" (ליקוטי דיבורים ח"ב, עמ' 390).

באחת השיחות הוסיף כ"ק אדמו"ר זי"ע לבאר את התואר "הרמב"ם דתורת החסידות", שהוא לפי שעניני תורת החסידות באו במאמרו של רבנו הרשב"ב בסדר מסודר, בהסברה מדורגת ונמשלים המבררים. "ומובן, אשר ע"ד שהרמב"ם כותב אודות ספרו יד החזקה "וראיתי לחבר דברים המתבררים כו' בלשון ברורה בדרך קצרה עד שתהא תורה שבע"פ סדורה בפי הכל כו' דברים ברורים קרובים נכונים כו' - הוא הדבר בנוגע למאמרי כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע, אשר בהם באה תורת החסידות בגלוי, "בדברים המתבררים, בלשון ברורה .. דברים ברורים קרובים נכונים וכו'" (לקוטי שיחות ח"ז, עמ' 209).

תורת ה'המשך'

רבנו הרשב"ב המשיך והרחיב את דרכו של אביו רבנו המהר"ש באמירת 'המשך'. 'ההמשך' הארוך הראשון שנאמר במאמרי הרביים הינו 'המשך והחרים תרל"א' לרבנו המהר"ש שלאחר מכן אמר עוד 'המשכים' נוספים (כגון מים רבים תרל"ז, 'זככה תרל"ז ועוד).

בדרכו זו, המשיך בנו רבנו הרשב"ב. ה'המשכים' המפורסמים ביותר בחסידות נאמרו על ידו. אמירתם החלה רק לאחר פתיחת הישיבה, ואחד מהם נמשך קרוב לארבע שנים רצופות. שאר ה'המשכים' נאמרו על פני תקופות קצרות יותר.

"יום טוב של ראש השנה תרס"ו הוא 'המשך' של שיש מאמרי חסידות, שנאמרו על ידי רבנו הרשב"ב, כמעט מדי שבת בשבתו, במהלך שנת תרס"ו, וגם במהלך השנים תרס"א-תרס"ח.

'המשך' זה היה חביב עד מאוד אצל רבנו הרשב"ב. וכה העיד כ"ק אדמו"ר זי"ע: "מאמרי של כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע, בהם באים עניני החסידות בביאור יותר ובהבנה והשגה שכלית יותר, מכמו שהם (בגלוי - גם לאנשים כערכנו) במאמרי רבותינו שקדמו... מבין מאמרי גופא דיבר כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע במיוחד בשבת ההמשך תרס"ו. כי כל המעלות בהן נשתבחו מאמרי, ישנן במדה מרובה ומיוחדת בהמשך זה. ולא רק שבהמשך זה באה תורת החסידות לידי התגלות יותר ובהשגה למטה יותר, אלא שגם שייכותה של "חכמה זו" לגאולה העתידה נראית יותר

"תכף קלט המשרת כי שכרו יהיה רב וכי מטבע זה לא היה אלא דמי קדימה. ויאמר לנו להמתין מעט וילך לו. אחר כך חזר אלינו ואמר שנחכה עד אשר יתמעטו האנשים הנמצאים בגן ואז נוכל להיכנס. ואמנם כן היה. משהתחילו האנשים לעזוב את הגן נעמדו שני שומרים משני צדי הסוכה כדי שלא יראו אנשים את הנעשה פה, ואנחנו נכנסנו בלאט.

"בתוך הסוכה עמד שולחן כתיבה קטן ועליו גליונות נייר עט ודיו, וליד השולחן כורסה. בהתיישב אאמו"ר בכורסה אמר: 'א' קלוגע שטול' (כיסא פיקח). ויקח את העט מעל לשולחן ובמשך דקות ארוכות ישב וכתב עניין עמוק בחסידות, והלכנו משם (שמועות וסיפורים, ח"א, עמוד 133-134. וראה גם בספר השיחות תר"פ בשינויים קלים).

לעורר את החסידות

חפץ היה רבנו הרשב"ב להנחיל את תורת החסידות, מרחביה ומעמקיה, לכלל אנ"ש החסידים. ומאז שנת תרע"ג והלאה, ובייחוד באמצע שנות ה'תע"ד, החל רבנו בפעולות לחיזוק לימוד החסידות ופנימיות התורה - זאת מלבד הפעולה הגדולה של הקמת ישיבת 'תומכי תמימים' בשנת תרנ"ז שאחת ממטרותיה המרכזיות, כפי שרבנו הרשב"ב הציב בקונטרס 'עץ החיים' שנדפס בשנת תרס"ד, הייתה לימוד החסידות בעומק העיון (כפי אשר יתואר להלן, פרק רביעי, בפרוטרוט, דבר דבור על אופניו).

כאשר התעורר רבנו להקיץ את החסידות מתרדמתה, ערך לשם כך מכתב כללי, שנכתב ככל הנראה בעת ששהה במענטאן בשנת תרע"ד. מכתב זה נשלח לכל עיירות חסידי חב"ד, ומטרתו הייתה לדרוש, לתבוע ולעורר את עדת חסידי חב"ד ללימוד החסידות בעיון ובהתמסרות, באופן שהלימוד יביא לידי עבודת ה', דחסידות ועבודה כולא חד הוא.

נביא כאן ציטוטים נבחרים מתוך אותה איגרת מיוחדת, וזה לשון אגרת קדשו: "כבוד ידידי אנ"ש, ותיקים וחסידים ונכבדים, יראי אלוקים כו' די בכל אתר ואתר, ד' עליהם יחי'.

"אחרי דרישת שלומכם הטוב, אחי ורעיי, שמעו אלי וישמע אליכם ה'.

"כבר מלתי אמורה בקונטרס עץ החיים בעניין הכרח לימוד פנימיות התורה, ואין האדם יוצא ידי חובתו כלפי שמיא בלמוד חיצוניות התורה לבד...

"ועיקר הדבר הזה הוא בזמן הגלות, שהחשך יכסה ארץ, שהנפש אלוקית נעלם ונסתר מאד בלבושי הנפש הבהמית... והתגלות אהבה רבה בזמן הגלות הוא על ידי פנימיות התורה... דברך פרט בפנימיות התורה הוא עניין לימוד החסידות, וכמו שנתבאר במקום אחר. ואשר על כן ההכרח הוא לצרף ולחבר גליא שבתורה באילנא דחיים, דהיינו פנימיות התורה, שלא ירדה ולא נתלבשה בדברים גשמיים, אדרבא, היא מדברת בענינים רוחניים, בסדר השתלשלות, ונראה ונרגש בה האור האלוקי, והיא כנשמה לגוף אל חיצוניות התורה.

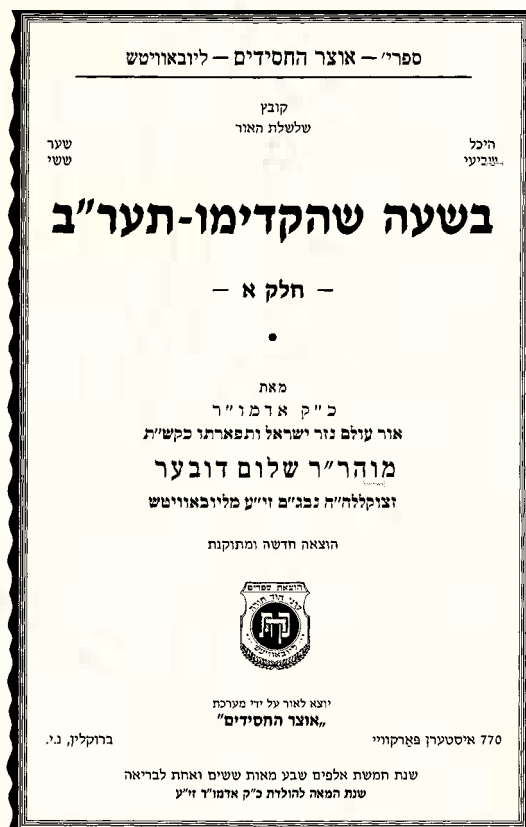
"וגם הלא זה כל האדם, להיות עבודה שבלב, להאיר ולגלות אור נפשו האלקית, ולתקן מעשיו, לזכך גופו ונפשו הטבעית. שזהו על ידי פנימיות התורה, וכמ"ש באגה"ק [בקו"א ד"ה להבין מ"ש בפע"ח] ומביאה ללב שלם כו'. וגם עסק התורה הלא צריך להיות באהבה ויראה, ואורייתא בלא דחילו ורחימו לא פרחית לעילא, אשר כל זה הוא על ידי פנימיות התורה...

ה'המשך' של תער"ב יורד לנימין דקין מכבשונה של חסידות. העיד רבנו הריי"ץ על טיבו וטבעו של 'המשך' זה, שבו התחילה תקופה חדשה בהתרחבות החסידות - "די אלע טיפסטע ענינים פון חסידות ווערן ברייט ארומגירעדט ווי גאר גיווייליכע מוחש'דיקע זאכן" (כל הענינים העמוקים בחסידות קיבלו הרחבת הדיבור כמו היו המה דברים גשמיים הניתנים למישוש מוחשי) (ליקוטי דיבורים ח"ב עמ' 402).

חביבים היו ה'המשכים' אצל רבותינו נ"ע. רבנו הריי"ץ היה לו סדר לימוד עם אביו רבנו הרש"ב ב'המשך תרס"ו, והוא עצמו מספר על כך (רשימות היום, כ"ק אדמו"ר ז"ע, עמ' קפב) בתארו את סדר הלימוד עם אביו הגדול: כך היה סדר לימוד זה: למדנו יום ב' ד' ומוצש"ק. היינו לומדים מתוך הכתב. הוא אחז כתב וגם אני, וכן למדנו. למדנו גם התחלת המאמרים לכל פרשה ופרשה. אחרי הלימוד הייתי כותב 'הנחה' מכל המדובר בעת הלימוד (ראה הערות וביאורים להתחלת המשך תרס"ו כתי"ק רבינו הריי"ץ שנרפסו בסוף המשך תרס"ו, וכנראה הם חלק מהנחות הנ"ל מכל המדובר בעת הלימוד).

מעבר לעומק החסידי המאפיין את ה'המשכים' פרוסת ביניהם

פנינים מיוחדות. ב'המשך תער"ב' (ח"ג, עמ' ארנ"ו) מצינו מרגניתא טבא זו: הבעש"ט ז"ל אמר שביכולתו לעלות השמים כמו אליהו, רק שרוצה דורך גיין (לעבור) מה שכתוב 'כי עפר אתה ואל עפר תשוב'. כך גם בהמשך שם (ח"ג, עמ' א'שפ"ה) למדנו אמירה יקרה בהקשר לספרי ראשוני האחרונים: "שמעתי בשם רבנו נ"ע [אדמו"ר הזקן] שכל המחברים עד ה"ט"ו וש"ך והם בכלל עשו חיבוריהם ברוח הקודש. וענין רוח הקודש איתא בקרבן העדה לירושלמי סוף פרק ג' דשקלים שזהו שמגלים לו רזי תורה כו' שזהו מבחינת העלם דחכמה".

בהמשך זה" (ע"פ לקוטי שיחות שם). 'המשך' גדול יותר הוא ה'המשך' בשעה שהקדימו תער"ב. זהו 'המשך' של מאה ארבעים וארבעה מאמרי חסידות שנאמרו או נכתבו על ידי רבנו הרש"ב במהלך שנות תרע"ב - תרע"ו.

'המשך' זה החל רבנו הרש"ב לומר ביום הראשון של חג השבועות בשנת תער"ב בליובאוויטש, וסיימו בשבת פרשת וירא תרע"ו בליובאוויטש (כאשר ביום ראשון למחרת עזבו את ליובאוויטש ונסעו לרוסטוב). בנוסף לאמירתו, העלה אותו רבנו הרש"ב על הכתב, ובכתבים אלו יש גם המשך ארוך מאוד שלא נאמר על ידו ולא נחלק למאמרים.

'המשכים' אלו - 'המשך תרס"ו' ו'המשך תער"ב', מבארים את יסודות ועיקרי תורת החסידות באריכות הסברה והבנה והשגה (דחב"ד), והם מהווים חידוש ודבר בלתי רגיל גם בתורת החסידות עצמה, וגם לגבי 'המשכים' אחרים, באריכות גדולה יותר, ובביאור עיקרי תורת החסידות (ספר השיחות תשנ"א ח"א, עמ' 118).

מדהים להיווכח כי אף שמאמרי ה'המשכים' הללו שבהם כמו שוכן כבשונה העמוק ביותר של תורת

החסידות לדורותיה, נאמרים היו בפי רבנו, מדי שבת בשבתו, באותן שנים - מכל מקום מוצא כל המעיין בהם דבר פלא נפלא ביותר: כדי לסבר את האוזן ניטול לדוגמא את ה'המשך' המכונן, עב הכרס וכביר העומק, 'יום טוב של ראש השנה תרס"ו'. מטבע דיבורו המתחיל, הרי הוחל באמירתו על ידי רבנו כליל ב' דראש השנה תרס"ו ומני אז המשיכו כמעט מדי שבת בשבתו. והנה לאחר שבת פרשת ויקרא, מקדם את פני המעיין דילוג אל פרשת תזריע-מצורע. אחריה, שוב מדי שבת בשבתו נמשך ה'המשך' די ברציפות - עד שבת פרשת וירא תרס"ז. ואז, שוב לפנינו דילוג ענק עד שבת פרשת תזריע-מצורע, בה מתחדש ה'המשך' עד פרשת נשא תרס"ז. ושוב באה הפסקה שלישית, ארוכה, עד שבת פרשת ויגש תרס"ח, שבה ובשבתות קודש שלאחריה, עד שבת פרשת וארא - בא ה'המשך' הגדול לסיום חיתומו.

ואולם המעיין בספרי מאמריו של רבנו הרש"ב, מגלה ומוצא כי באותן שבתות שבהן ערך הפסקה מהמשך הרצאת ה'המשך' לא חדל לומר חסידות; אדרבה, בהרבה מאותן שבתות אמר מאמר, אך היו אלו מאמרים בודדים, שלא ממניין ומעניין ה'המשך' הבנוי כשרשרת שטבעת אחת אוחות ודבוקה בזו הבאה אחריה. התבוננות בחלק משמות המקומות שבהם נאמרו כל אותם מאמרים בודדים, בכל אותן הפסקות, אולי מספקת את המענה לפשרן של (עכ"פ חלק מ) אותן הפסקות: יתכן שאת ה'המשך' הקפיד רבנו הרש"ב לומר דווקא בעת שבתו על כסא ממלכתו בליובאוויטש, לאזוניהם הכריות של תלמידי הישיבה. וכל אימת שיצא לשבועות או לחודשים את מעונו, לטובת שהות ממושכה בערי מרפא (או לרגל התמסרותו בענייני הכלל במחוזות שאלהם שירך רגליו), לא המשיך את ה'המשך' אלא אמר דברי אלוקים חיים על הפרשה וכיוצא בה (שמענו מפי הגה"ח רבי שניאור זלמן גופין באחד משיעוריו הנפלאים ב'המשך תרס"ו, הנאמרים מדי יום טרם הנץ החמה בפני קומץ בני עליה הסמוכים למעונו, שאלהם נספחים בשידור חי קרוב לשלושה מנייני 'מבששים' מארבע כנפות הארץ).

ועוד זאת מצינו ב'המשך' זה של תרס"ו: סופו של כל מאמר מכיל תחילה של העניין אשר יתבאר בארוכה ובהרחבה במאמר הבא. אף גם זאת יש לראות כעין אקט פדגוגי אומנותי בו נקט רבנו בפני שומעיו העיקריים של ה'המשך' בעת נביעתו הראשונה: לוודא שכל השבוע כולו, עד שבת קודש הבאה, תבער בשומעים שלהבת עזה כרשפי אש בהשתוקקותם להרחבת וביאור הדברים במאמר הבא (שם).

אלפי יעדים, נתיב אחד!

נתיב מדיה - היחיד שמגיע לכל בתי הכנסת בארץ!

**אלפי בתי כנסת
נהנים כל שבוע
מחלוקת עלוני השבת
בצורה הטובה
והמשתלמת ביותר.**

רוצה שהעלון שלך יגיע ליעד?
טלפון אחד והוא בנתיב הנכון.
074-703-5009

נתיב מדיה
השירות הטוב ביותר לנתיב מדיה

נשמרתא דאורייתא

ביאורים מתורת חב"ד לדף היומי

ביצה כו – ראש השנה ח

השקאת הנפש הבהמית לפני שחיטתה

דלשקי אינש בהמתו והדר לשחוט משום סרכא דמשכא (ביצה מ, א)

שחטא נוחא להפשיטה שהוא נדבק יותר מדאי בכשר (רש"י)

החילוק בין עור לבשר הוא, שאת הבשר – אוכלים, והוא נעשה דם ובשר כבשרו, אבל העור אינו ראוי לאכילה, ורק עושים ממנו לבוש וכלי תשמיש. כלומר: בשר – נכנס בפנימיות האדם, מה שאין כן עור אינו נכנס בפנימיותו, אלא האדם רק משתמש בו.

ומבואר בתניא שזהו החילוק שבין תורה למצוות, שתורה היא בחינת מזון, כמו שכתוב "ותורתך בתוך מעי", שהוא באופן פנימי, ואילו מצוות הם בחינת לבוש, שהם בבחינת מקיף – הרי אף שהעבודה דמקיף היא נעלית יותר, מכל מקום, צריכים לעשותה רק בדרך מקיף.

והנה, ההבדל ביניהם הוא גם באופן הגישה לעסק התורה או עסק המצוות:

ללימוד התורה, צריכים להתמסר בכל הפנימיות, היינו שהתורה תיעשה "דם ובשר כבשרו", ללא הגבלות כלל (כמובן אחרי "יראתו קודמת לחכמתו", שהיראה היא "תרעא לדרתא").

אבל כאשר מדובר אודות מצוות שמלוכשים בדברים גשמיים, הנה במצוות שכל מהותם היא רוחניות, שאין להגוף הנאה בהם, ואין מקום לחשש שהאדם יצצל את ההגשמה שלו בהמצוה – אזי צריכים להתמסר אליהם בכל פנימיות נפשו, באופן שהמצוה נעשית כל מהותו; אבל מצוות שהגוף נהנה מהם, כמו מצוות שבאכילה ושת"י – בהם לא צריכים להיות מונח בכל מהותו; יש להשתמש בהם כפי הדרוש, אבל צריכים לזהר שלא להיות מונח בהם לגמרי, שכן, צריכים לידע שבמקום שמסתיימת ה"מצוה" מתחיל ענין ה"רשות", ולאחרי כן בא גם ענין ה"איסור".

ולדוגמא במצוות אכילת הפסח – יש אופן של אכילה "על השובע", ויש אופן של "אכילה גסה" שעל ידה אינו יוצא ידי חובה, ועד שהביאו על זה בגמרא את הפסוק "ופושעים יכשלו בם". ונמצא, שבמצוות אלו צריכה להיות העבודה (לא באופן של בשר, שנכנס בפנימיותו, אלא) רק באופן שמנצל את הדבר כדרך שמנצלים עור לתשמיש.

וזהו ענין הפשטת העור מהבשר, שהעסק במצוות אלו לא יהיה בפנימיות כנ"ל.

אמנם כדי להפריד את העור מן הבשר, צריך להשקות את הנפש הבהמית במים.

מים – קאי על תורה, כמארוז"ל "אין מים אלא תורה". והנה התורה נמשלה לכמה מיני מאכל ומשקה (יין, לחם, בשר, ועוד), וענין המים שבתורה, הוא ענין הביטול של הלומד, כמארוז"ל "מה מים יורדים ממקום גבוה למקום נמוך אף דברי תורה אין מתקיימין אלא במי שדעתו שפלה", היינו, שמרגיש שהוא נמצא במקום נמוך ביותר; הוא אינו ראוי אפילו להמקצת שמשיג בתורה, לפי שנמצא בשפל המצב ביותר, ואין זה אלא שנותנים לו מלמעלה, שזהו שהתורה יורדת ממקום גבוה למקום נמוך – אליו (מה שאין כן כשלומד תורה ועושה חשבון שיהי' "למדן", ותוך כמה שנים יוכל לחבר "חיבור" ולהיות "רשכבה"ג"...) – הרי אין זו תכונת המים שיורדים ממקום גבוה למקום נמוך; אדרבה – הוא הולך למעלה מעלה).

ואז התורה משפיעה עליו ויהיה לו קל יותר לעסוק בגשמיות של המצוות בלי להתקשר בפנימיות לגשמיות מצד עצמה.

(תורת מנחם חיד"ד ע' 252)

"סירכה" הדבוקה בנפש הבהמית

דלשקי אינש בהמתו והדר לשחוט משום סרכא דמשכא (ביצה מ, א)

כי ההקפאה קודם שחיטה יתיר ריאתה ואם יש שם סיכנא חלושה נשמטת ונכרתת (פירוש המשניות להרמב"ם)

כשישנו קלקול באברים הפנימיים, כמו סירכא בהריאה, הרי זה פוגע בעצם החיות, ולכן הבהמה היא טרפה, דטריפה אינה חי'. וכך גם בנוגע לנפש הבהמית, דכיון שנקראת בתורה בשם "נפש הבהמית", הרי שם זה הוא מכון, היינו, שכל הענינים שישנם בבהמה גשמית ישנם גם בנפש הבהמית.

ובנוגע לענינו:

מבואר בלקו"ת שסירכת הריאה היא מצד ההתלבשות בנפש הבהמית ש"היא בבחינת ישות וגסות רוח, דהיינו שהרוחניות היא בבחינת גסות ועביות, ולזאת נמשכת אחר דברים גסים ועבים ואינה מתפעלת מדברים דקים ורוחניים, כי גסות וחומריות הגוף הם המלבישים את הנפש כו".

והיינו, שכאשר האדם שקוע בתאוות, אפילו בתאוות היתר, אזי מתנתק הוא מהרגשת ענין של רוחניות, שאין לו רגש בקדושה, ועד שגם הרוחניות שלו היא בהגשמה, שזהו"ע "גסות הרוח".

ומצד זה נעשה סירכת הריאה – "שהריאה נסרכת ודבוקה ומושרשת עד שאינה יכולה להניף על הלב, כי אין לה כח להעלות כנפי" – כנפי הריאה, שהם אהבה ויראה – לפרחא ולסלקא קדם מלכא כו" (כמבואר בזהר), שזהו ענין שנוגע כבר בעצם המציאות!

וההתחלה לכל זה היא – שחסר ענין השקאת הבהמה ("משקין") במים:

אמנם הוא לומד תורה, אבל לימודו אינו באופן של מים, אלא שהלימוד הוא רק במה שקשור עם ה"מציאות" שלו, אבל כשאומרים לו שצריך ללמוד גם ענינים של אגדתא, פנימיות התורה – אזי אם הוא בעל-גאווה בגלוי, טוען הוא, שנמצא ב"עולם השכל", ואין לו מה להתעסק בענינים של אגדתא; ואם הוא בעל-גאווה בצנעא, טוען הוא: מה לו להכנס לענינים של "נסתרות" – "הנסתרות לה' אלקינו", ואילו הוא ילמד ענינים שהם "הנגלות לנו".

אבל הרמב"ם כותב "היאך היא הדרך לאהבתו ויראתו, בשעה שיתבונן וכו'", וכיון שכן, הרי בהכרח ללמוד עניני התורה שבהם מדובר אודות גדולתו ית', שזהו פנימיות התורה.

ולכן "משקין את הבהמה קודם השחיטה", והיינו, שגם כאשר נפש הבהמית מכריזה שאין רצונה במים, מכל מקום, משקין אותה במים, וזה מועיל שלא יהי' "סירכא דמשכא", היינו, שלא תהי' סירכא בהריאה.

(תורת מנחם חיד"ד ע' 259)

יהודי שחוזר הביתה פעם בשנה

מדבריות כל שיוצאות בפסח ורועות באפר ונכנסות ברביעה ראשונה, ואלו הן בייתות כל שיוצאות ורועות חוץ לתחום ובאות ולנות בתוך התחום. רבי אומר אלו ואלו בייתות הן. אלא אלו הן מדבריות כל שיוצאות ורועות באפר ואין נכנסות לשוב לא

בימות החמה ולא בימות הנשמים (ביצה מ, א)

כאשר מתבוננים אודות סוגים מסויימים ב"נפש הבהמית" של יהודי, אם הם בהמות "בייתות" שאפשר להקריבן, היינו, לפעול בהם הקירוב לאלקות, או לא (והנפק"מ – ביום טוב, שאז צריך הבחנה האם האכילה היא באמת לשם שמים ולשם מצוה) ישנם בזה ב' דעות:

מושב אדם העליון, תהי' אפשרות להקריבו, היינו, שלא זו בלבד שלא תהי' ירידה אצל האדם המתעסק עמו, אלא אדרבה, שיוכל לפעול עלי' גם כ"בהמה", ועוד לעשות ממנה מצוה של סעודת יו"ט; מצד העולם - אין שום מקום לכך.

אבל, רבי, נשיא הדור, ביכלתו לתקן את כאו"א; לא רק מי שנמצא תמיד בישוב, ולא רק מי שנכנס לישוב בלילה, ולא רק מי שנכנס לישוב לעתים קרובות (אמנם לא בכל לילה, אבל מוצאים אותו בישוב פעמים רבות), אלא אפילו מי שנכנס לישוב פעם אחת בשנה - גם אותו מתקן רבי.

ויתירה מזה: אפילו מי שאינו נכנס לישוב לגמרי, אפילו לא פעם אחת בשנה, גם ממנו לא מתייחס רבי - כהסיום בגמרא שרבי אומר "לדידי אין מוקצה", וס"ל ששוחטין גם את המדבריות, ורק "לדבריהם דרבנן קאמר להו... לדידכו אודו לי מיהת היכא דיוצאות ורועות בפסח ונכנסות ברביעה ראשונה דבייתות הן".

(תורת מנחם ח"ד ע' 256)

רבנן - לשון רבים, שמביטים על רוב העולם - סבירא להו שאלו שבמשך כל היום אינם נמצאים במקום ישוב, דהיינו מקום "אשר ישב אדם - העליון - שם", אבל לכל-הפחות בלילה, כשמחשיך אור היום, היינו, שנעשה אצלם מצב של חושך ורוחני, אזי תופסים את עצמם ורצים לישוב, מצד רגש של יראת-שמים שמתעורר אצלם אז - הרי הן בהמות "בייתות", אע"פ שבינם, כאשר מאיר אצלם, נמצאים הם חוץ לתחום; אבל אלו שגם בלילה לנים הם חוץ לתחום, ורק לפעמים באיזה זמן שהוא ("עפעס אַמאַל"), פעם בשנה, נכנסים הם לישוב - לא מוצאים רבנן אפשרות שגם אותם יוכלו להקריב.

ואילו רבי - שהוא מנהיג ונשיא הדור, ובימיו תכפו הצרות כו', שלכן הוצרך לכתוב תורה שבעל-פה - הנה גם יהודי כזה שברוך כלל לא רואים אותו בישוב, ורק איזה פעם בשנה, בימות החמה או בימות הגשמים, הוא מגיע - רואה "רבי" גם בו שאפשר להקריבו כו'.

כלומר: רבנן, שמסתכלים על רוב העולם - הנה מהמבט על העולם אין שום מקום לכך, שמי שכמעט אף פעם לא מוצאים אותו במקום

מסכת ראש השנה

וזהו שבריאת העולם היתה בתשרי ויציאת מצרים היתה בניסן, כי בריאת העולם הוא זה שנברא העולם מדוד ומוגבל ע"פ חוקי הטבע, ויציאת מצרים היא היציאה מהמצרים וההגבלות דעולם על ידי גילוי אור הבלי גבול שלמעלה מעולמות.

(ע"פ תורת מנחם חכ"ז ע' 488. ספר המאמרים מלוקט ח"ב ע' צז)

תפיחת היצר הרע

באן קודם שהחמין... מנלן דאחמין דכתיב נדבכין די אבן גלל תלתא ונדבך די אע חדת... שלמה שקעיה בבנינא איהו לא שקעיה בבנינא (ראש השנה ג, ב, ד, א)

היצר הרע נקרא חמץ, וכמו שכתוב הצילני וגו' מכך מעול וחומץ, וכתיב כי יתחמץ לבבי. והיינו כי החמץ הוא בחינת הגבהה והתנשאות שתופח ועולה ומגביה את עצמו, מה שאין כן מצה שאין בה שום הגבהה, וכמו כן בעבודת ה' חמץ הוא בחינת התנשאות וגסות הקליפה מה שאין כן מצה בחינת שפלות והכנעה בבחינת בטל רצונך, וכן משלו היצר הרע לשאור, ואמרו מי מעכב שאור שבעיסה מעכב. והיינו מפני שבחינת גסות הוא מקור כל הנפילות לתאוות וכל מיני רע ה' ישמרנו.

והנה תכלית הביטול הוא בחינת הדומם, שאין בו שום תנועה, מה שאין כן חי ומדבר, ואפילו צומח, שיש בו תנועת הצמיחה מקטנות לגדלות, וזהו שאמר דוד המלך ע"ה "ה' לא גבה לבי וגו' שויתי ודוממתי נפשי וגו'", היינו שהיה בו בחינת הביטול כמו בחינת דומם ממש שאין לו תנועה והגבהה כלל.

וזהו שבית המקדש נבנה רק מאבנים ונאסר לבנותו מצומח, והיינו משום שהאיר שם אלקות בגילוי וממילא היה בו בחינת הביטול בתכלית בבחינת דומם (משא"כ במשכן שהיה דירת עראי ולכן נבנה מצומח). ולכן מה שחורש ציוה לבנות בו עץ היינו משום שהחמין, בחינת הישיות כנ"ל.

(לקוטי תורה צו צו ג, ג. ברכה צט, ד. אור התורה ויקרא ח"ג ע' תשעה)

נתינת כח משמיני עצרת

שמיני רגל בפני עצמו לענין פז"ר קש"ב (ראש השנה ד, ב) ברכה לעצמה. מברכין היו את המלך זכר לחנוכה הבית שנאמר (מ"ח ח) ביום השמיני שלח את העם ויברכו את המלך (רש"י)

מזה מובן, דהגם ש"שלח (המלך) את העם ויברכו את המלך גו'" בפשטות ה' רק פעם אחת, בשמיני עצרת שלאחרי חנוכה בית המקדש, מכל מקום הענין ברוחניות הוא בשמיני עצרת דכל שנה ושנה.

והענין הוא, דבשמיני עצרת הוא הקליטה (עצרת מלשון קליטה) של כל הענינים דחודש תשרי, מתחיל מענין דתמליכוני עליכם שבראש השנה, ועד שאחד הפירושים בשמיני עצרת הוא מלשון מלוכה (כמו "זה יעצור בעמי", "יורש העצר"), דמזה מובן, דענין המלכות בשמיני עצרת הוא מעניניו העיקריים.

וזהו "ביום השמיני שלח (המלך) את העם גו' וילכו לאהליהם", דמבחינת המלכות שנמשכה בראש השנה, ניתן הכח לכל ישראל ללכת לאהליהם, לעניני העולם שעוסקים בהם במשך השנה, ולעשות מהם אהל ומשכן לו ית', דירה בתחתונים.

(תורת מנחם סה"מ מלוקט ח"א ע' רכז)

מלוכה על הגוף ונפש הבהמית

באחד בניסן ראש השנה למלכים (ראש השנה ב, א) מלכים - מלכי ישראל - הוא ענין השייך לכל אחד ואחד מישראל, שהרי "כל ישראל בני מלכים הם", וכיון ש"ברא כרעא דאבוה", הרי יש בהם תכונת המלוכה מעין המלוכה של מלך מלכי המלכים הקב"ה, ובפרט שמצינו גם הלשון (ברכות ט, ב במשנה. ועוד) שכל ישראל הם מלכים (לא רק "בני מלכים").

והענין בעבודת האדם:

"ניסן" - מלשון נסים - הוא גם מלשון "כנשוא נס הרים", שהוא ענין ההגבהה וההתנשאות למעלה מהטבע. וזהו השייכות דניסן למלכים - שאחד בניסן הוא "ראש השנה למלכים" - כיון שמלכי בית דוד הכשרים נקראים בשם "נשיא", מלשון התנשאות, ובוה נכלל (לא רק ענין ההתנשאות ביחס להעם, אלא) גם הענין דהתנשאות עצמית שלמעלה לגמרי ממצאיות העם.

וענין זה הוא שייך לכל אחד ואחד מישראל, שניתן לו כח להתעלות מסדר ההנהגה שמצד טבע העולם שהגוף ונפש הבהמית וחלקו בעולם מעלימים ומסתירים על הנשמה, שלא זו בלבד שלא יעלימו ויסתירו, אלא אדרבה, הנשמה נעשית בעל הבית עליהם, לפעול שעל ידם תתמלא ותושת הכוונה דירידה צורך עלי', שתתעלה לדרגא נעלית יותר מכמו שהיתה קודם ירידתה למטה.

וענינו בעבודה בפועל - שאין זה באופן שבמשך כל היום כולו מונח הוא בהוויות העולם, ובינתיים נזכר גם על הקב"ה, ולכן לומד פרק אחד שחרית ופרק אחד ערבית, אלא אדרבה: במשך כל היום, מהרגע שניעור משנתו, חושב הוא אודות הקב"ה, ולכן מתפלל כדבעי, ולומד שיעור בתורה, ובוה דוקא מונח הוא בכל מציאותו; אלא שבינתיים נזכר שיש גם מציאות העולם, ומצד הכוונה העליונה צריכה להיות עבודתו גם בבירור חלקו בעולם, ולכן כופה את עצמו להתנתק לרגע מתפלה ותורה כדי לעסוק בעבודת הבידורים.

(ע"פ תורת מנחם חכ"ז ע' 488)

ניסן ותשרי - ישראל ואומות העולם

לא שנו אלא למלכי ישראל אבל למלכי אומות העולם מתשרי מניין (ראש השנה ג, א)

הטעם לכך הוא כי "ראש השנה" הוא בדוגמת ה"ראש" שבאדם, שהוא לא רק האבר היותר מובחר מכל האברים, אלא הוא גם השרש ומקור שממנו נמשך החיות לכל האברים, ולא זו בלבד שהחיות של כל האברים כלול תחילה בראש, אלא גם לאחר שנמשך החיות מהראש לכל האברים, קשורים כל האברים עם הראש, שהוא המנהיג את כל האברים. וזהו גם ענינו של ר"ה, שהוא השורש ומקור שממנו נמשך החיות על כל ימות השנה.

והנה ידוע הפלוגתא (להלן במסכתין) אם בתשרי נברא העולם או בניסן נברא. ומבואר בדרושי חסידות שאלו דברי אלוקים חיים, ובאחד בתשרי נמשך חיות שבגבול ומדה, שהוא השרש דהנהגת הטבע, וניסן הוא ראש חדשים [ידה שנקרא בשם ראש חדשים הוא לפי שממנו נמשך חיות לכל החדשים, בדוגמת ראש כפשוטו שממנו נמשך חיות לכל אברי הגוף] הוא בנוגע להמשכת אור הבלי גבול שלמעלה מעולמות, השרש דהנהגה נסית שלמעלה מהטבע.

חינוך דורש זמן

תשובת הרבי לאחד החסידים, שככל הנראה לא היה שבע רצון מהתנהגות בני משפחתו:

כמה זמן מקציב לחינוך בני ביתו (וגם זוגתו בכלל)?

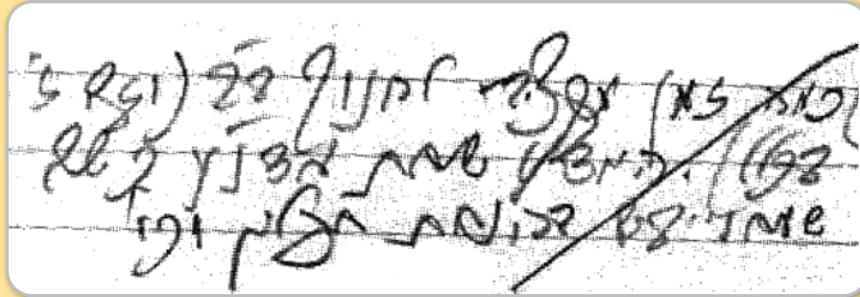
היודע שיחת אדמו"ר [הרש"ב] נ"ע: כשם שמחוייבים בהנחת תפילין וכו'?

[בכל יום, כך הוא חוב גמור על כל יהודי לחשוב בכל יום חצי שעה אודות חינוך הילדים]

פתקים

משולחן
של הרבי

יפוצו מעיינותיך הוצה

ביקור בספריית 'מעיינותיך' / בנימין ליפקין

שלמות הכתר

'כתר שם טוב' מפורש ומבואר • מהדורה חדשה ומיוחדת

נפרדים מסומנים באותיות, כל דיבור ודיבור בפני עצמו. חידוש נוסף של הוצאה זו היה הוספת ליקוט תורות ופתגמי מורנו הבעש"ט והנהגותיו אשר הובאו בכתבי רבותינו נשיאי חב"ד ותלמידיהם.

מהדורה נוספת ומפוארת של הספר, בשם כתר שם טוב השלם, יצאה לאור בשנת תשס"ד בהוצאת קה"ת על ידי הרה"ת ר' יעקב עמנואל שוחט ע"ה. במהדורה זו נוסף מבוא הדן בהרחבה במקורותיהן של התורות וייחוסן לבעש"ט וכן אוצר בלום של מקורות ומראי מקומות, אולם גולת הכותרת היא ההשוואה המפורטת והמדוקדקת של לשון המלקט עם המקורות שמהם שאב את דבריו. השוואה זו, מלבד שהיא מלמדת על מקצת שינויי לשון ועל הוספות והשמטות שעשה המלקט בתורות המקוריות, מאפשרת להבחין בין דברי הבעש"ט עצמו ובין דברי התוספת והביאור של הרה"ק מפולנאה ושאר תלמידי הבעש"ט אשר הובאו לאחת בכתר שם טוב יחד עם דברי הבעש"ט בחדא מחתא.

בהוצאת 'מעיינותיך', פנים הספר נאמן לנוסחו המקורי של הכתר שם טוב, למעט במקומות ספורים שבהם הכנסנו הוספות קצרות נחוצות מתוך המקורות באותיות קטנות יותר. את שאר השינויים שצינו בכתר שם טוב השלם כללנו במדור בפני עצמו בשולי העמוד - 'מקורות ושינויי נוסחאות'. כן הערנו במדור זה במקום שהדבר נצרך על אי-אלו תיקוני טעויות ושינויי נוסח בין הדפוסים. בחלוקת הסימנים הלכנו לרוב בעקבות כתר שם טוב השלם, גם במקומות שהענין אחד.

למותר להאריך בגודל ערכן ומעלתן של תורות מורנו הבעש"ט, שמהן אבן פינה למשנת החסידות כולה. אף שחלק מן הדברים עוסקים בענינים רמים ונעלים ובהשגות גבוהות שאינן שייכות לאנשים כערכנו, כוללות תורות אלה גם יסודות בעבודת ה' הנוגעים לכל אדם ואדם, ביאורי פסוקים ומאמרי חז"ל בדרך החסידות ומשלים יקרים.

מובן מאליו שמפני עומק המושג וקוצר המשיגים, כתיבת הביאור לספר זה היא מהמלאכות הקשות שבמקדש. ואכן הייתה המלאכה בכובד ראש ומתוך חרדת קודש ומאמץ רב כדי להגיע בכל ענין אל הפירוש הנכון והמדויק ביותר. ■

מורנו הבעל שם טוב זי"ע נהג לומר 'תורות' בפני תלמידיו, בני החבורה הקדושה. בלשון קצרה ועמוקה גילה בפניהם את יסודות החסידות, ובאמרותיו הטהורות באה לידי ביטוי דרכו המיוחדת בעבודת הבורא: לימוד התורה וקיום המצוות בהידור מתוך אהבת ויראת השם, אהבת ישראל שלמה, האמונה בה' אחד ובהשגחתו על בראיו, עבודת התפילה והדביקות בבורא, התמודדות עם ענייני העולם הזה, וקניית מידות טובות והנהגות ישרות.

כידוע, לא כתב הבעש"ט את דברי תורתו, אלא תלמידיו ליקטו וכתבו אותם לדורות בספרים. אחד מספרי החסידות הראשונים שיצאו לאור עולם, היה 'כתר שם טוב' המלקט את אמרותיו של הבעש"ט, שנדפס בזולקוה בשנת תקנ"ד על-ידי הרה"צ רבי אהרן הכהן זצ"ל. ספר זה זכה לתפוצה גדולה ולחביבות רבה בקרב מבקשי ה'. עם ירידת הדורות ומיעוט הלכבות, עשוי הלומד להיתקל בקושי בהבנת הלשון הקצרה והמושגים מתורת הסוד והחסידות. הדבר עשוי לעכב ולהקשות על פעולתן של תורות אלו על הנפש, לעורר את הלכבות לדביקות בהשם יתברך.

הפירוש הנוכחי לכתר שם טוב, נעשה באחריות רבה על ידי צוות תלמידי חכמים מופלגים בתורה וביראה בהוצאת ספריית 'מעיינותיך'. לראשונה ניתן ללמוד את דברי הבעש"ט עם פירוש מלא ומקיף, המשולב בתוך הלשון המקורית ומאיר את כוונת הדברים.

בשולי הגיליון באו מראי-מקומות וציטוטים רבים לדברי חז"ל ולספרי החסידות, יחד עם הרחבת הביאור בעת הצורך, מעבר לביאור היסודי והבסיסי שבגוף דברי הבעש"ט. מדור מיוחד הקובע ברכה לעצמו הוא 'מקורות ושינויי נוסחאות', בו מופיעה השוואה לספרי תלמידי הבעש"ט מהם נלקחו סימני הספר, ובראשם 'תולדות יעקב יוסף'.

במקורו נדפס הספר כאשר רוב הדרושים באים ברצף אחד, ויש גם אשר נפרדו באמצע המאמר, באופן המקשה על הבנת הדברים. בשנת תשל"ג, לפי הוראת הרבי זי"ע, הוכנה מהדורה חדשה בידי מערכת 'אוצר החסידים' שעל ידי הוצאת קה"ת, ובה חולקו הדרושים הארוכים לסימנים